

Varlık Felsefesi

■ İnsan; ne olduğunu, nasıl olduğunu nereden gelip nereye gittiğini, yerküreyi, Güneş'i, yıldızları ve evreni hep merak etmiştir.

■ İnsanın kendini, dünyayı, evreni anlama ve açıklama çabası yani varlığa ve varoluşa yönelik soruları varlık felsefesini ortaya çıkarmıştır.

■ Tarihsel olarak baktığımız da varlığa yönelik sorular çeşitli yaklaşımları ortaya çıkarmıştır. **Bu sorular:**

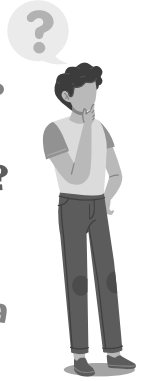
1 Varlığın ana maddesi nedir?

3 Ne tür varlıklara bilebiliriz?

2 Varlık var mıdır? Yok mudur?

4 Varlıklar değişmekte midir? Durağan mıdır?

5 Var olmak nedir? varoluşumuzun amacı nedir? gibi sorular ortaya çıkmıştır. Bu soru ve sorunlara geçmeden önce varlığı tanımlamaya başlayalım.

Varlık Nedir?

Somut veya soyut olarak varolan her şeydir. (Ağaç, insan, taş, erdem, güzellik, sayılar) İki tür varlık vardır: gerçek ve düşünsel.

Varlık Türleri

Gerçek Varlık

■ Zihnimizden bağımsız olarak dış dünyada bulunan ve değişebilen varlıklardır. Uzay ve zamanda yer kaplarlar.

Masa Kelebek Bilgisayar Dağ

Düşünsel Varlık

■ Zihnimize bağlı olan, duyularla algılanamayan, gerçekliği bulunmayan varlıklardır. Uzay ve zamanda yer kaplamazlar.

Kaf Dağı Adalet Pi Sayısı Trafik Canavarı

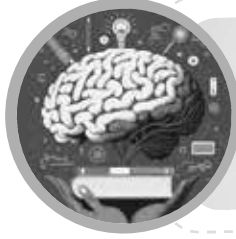
Varlık Felsefesi Nedir?

- Varlığın nedenlerini ve ilk ilkelerini araştırır.
- Varlığın ne olduğunu, yapısını ve ilkelerini konu edinen felsefe dalıdır.

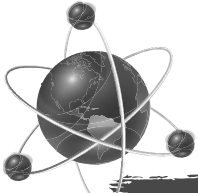

Unutma!

Neyin üzerine düşünür, merak eder, sorgular ve araştırırsak onun felsefesini yaparız. Varlık felsefesinin üzerine düşünen araştıran, eleştiren ve sorgulayan felsefe alt disiplinine varlık felsefesi denir.

Bilim ve Felsefe Açısından Varlık

Bilime Göre Varlık

Tartışmasız olarak vardır.

Varlığı neden-sonuç ilişkisi içinde inceler.

Varlığı parçalayarak açıklar.

Varlığı deney ve gözlemlerle inceler.

Sadece gerçek varlıkları konu edinir.

Felsefeye Göre Varlık

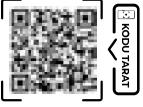
Varlığın var olup olmadığı konusunda kesin bir yargıda bulunmaz.

Varlığın ilk nedenini bulmaya çalışır.

Varlığı bütün olarak açıklar.

Varlığı akıl yoluyla inceler.

Hem gerçek hem de ideal varlıkları konu edinir.

Metafizik Nedir?

Metafizik fizik ötesi anlamına gelir. Bilimlerin ele alamadıkları konuları, daha çok çözülmemiş problemleri ele alan, tüm varolanların sebeplerini ve ardındaki asıl gerçekliği araştıran alandır.

Metafiziğin Varlıkla İlgili Temel Soruları

Evrende bir amaçlılık var mıdır?

Ruh nedir?
Ruh ölümlü müdür?

Varlık bir midir,
çok mudur,
değişken midir?

Ölümden sonra yaşam var mıdır?

İnsanın bu dünyadaki yeri ve amacı nedir?

Evrenin başı ve sonu var mıdır?

Evren nasıl var olmuştur?

Metafizik ve Ontoloji İlişkisi

Ontoloji ve metafizik ayrımının Rodoslu Andronikos'un, Aristoteles'in eserlerini sıraya koyarken doğa ile ilgili konuları içeren eserine 'Fizik', 'Fizik'ten' sonra tasnif ettiği eserlere de 'Fizikötesi' anlamına gelen 'Metafizik' adını vermesiyle başladığını söyleyebiliriz.

Ontoloji de metafizik de varlığı inceler. Metafiziğin alanı ontolojiden daha kapsamlıdır. Metafizik hem fiziksel evreni hem de ötesini konu alır. Ontoloji ise kendini sadece varolanla sınırlar.

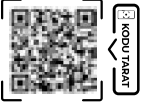
Günümüzde ontolojiyi olgusal varlıklarla, metafiziği ise zihinsel, ideal varlıklarla ilgili bir disiplin olarak görme eğilimi vardır. Varlık felsefesi ise var olanları açıklamaya çalışan ontoloji olarak nitelendirildiği gibi, var olanın ardındaki gerçeği anlamaya çalışan metafizik olarak da nitelendirilmektedir.

Varlığın Varolup Olmadığı Sorunu

Nefes alan, duyumsayan, iletişim kuran, düşünen ve hisseden bir varlık olarak insanın, kendisini de içine alan gerçekliğin varlığından şüphe duyarak bu varlığı sorgulama ihtiyacı duyması, garipsenecek bir durum değildir.

Gerçekten de bütün bu var olanların kaynağı nedir? Ya da bütün bu var olanlar gerçek midir? İşte bu sorular felsefe tarihinde karşımıza iki büyük akımı ortaya çıkarmıştır.

Bir tarafta varlığın var olduğunu reddeden nihilistler, diğer tarafta ise varlığın var olduğunu savunan realistler. Bu yaklaşımlara daha yakından bakalım.

Varlığın Var Olup
Olmadığı Problemi

Varlık
Yoktur!

Nihilizm

Varlığın var olmadığını savunan felsefi görüştür.

Hiçbir şeyin var olmadığını, hiçbir şeyin bilinmeyeceğini savunur.

- Nihilizm Latince "hiç" anlamına gelen "nihil" sözcüğünden türemiştir.
- Metafizik, ahlaki güç ve kuvvetleri yok sayan, mevcut olan güçlere, değerlere ve düzene karşı çıkan, hiçbir iradeye boyun eğmeyen görüşlerin ortak adıdır.
- Hiçbir değer, ilke ve kural tanımayan görüştür.
- En önemli temsilcileri: Gorgias ve Nietzsche'dir

Taoizm

Evrendeki her şeyin bir yanılsama, aldanma olduğunu savunan, varlığı yokluğa indirgeyen bir görüştür.

- Taoculuğa göre aldatıcı dünya varlıktan yoksundur.
- Temsilcisi Lao-Tse'dir
- Ona göre tek gerçek, Tao'dur. Tao'nun görüntüsü, maddesi yoktur. Tao bilinemez, kavranamaz.
- Tüm bu özellikler onu hiçliğe götürür. Kısacası Tao yokluktur.

Oluşçuluk

Varlık durgun (statik) değildir.

Varlık sürekli değişim ve oluş hâlinindedir.

Her şey değişir. Değişmeden duran hiçbir şey yoktur.

Heraklitos

A.N Whitehead

İdealizm

İdea düşünce ve fikir anlamına gelmektedir.

Madde bir hayaldir, varolan her şey zihinseldir.

Varolan her şeyi düşünceye bağlayan, varlığın insan zihninden bağımlı olduğunu savunan yaklaşımdır.

Platon

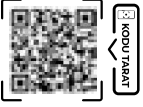
Aristo

Farabi

Hegel

Materyalizm

- ▶ Varolan her şeyin temelinde madde vardır. Her şey maddeden türer. Ruh ve akıl birer maddedir.
- ▶ Madde mekânda yer işgal eden, elle tutulabilir, somut, fiziksel, niceliksel olarak ölçülebilir. Deneysel olarak gözlemlenebilir.

Temsilcileri:

Karl Marx

Thomas Hobbes

La Matrie

■ Mekanik Materyalizm

Her şey maddenin zorunlu hareketleri sonucu ortaya çıkar.

Temsilcileri: Demokritos, La Matrie, Thomas Hobbes

■ Diyalektik Materyalizm

Her şey maddenin karşıt hâline göre şekillenir. Her şey değişir (Tez-antitez-sentez).

Temsilcileri: Karl Marx

Düalizm

1 Varlık birbirine indirgenemeyen iki öğeden oluşur: madde ve düşünce.

2 Madde ve ruh birbirine indirgenemez.

3 Madde ve ruh birbirinin zıddıdır. Biri sonlu, biri sonsuz, biri somut, diğeri soyuttur.

4 Ruhun temel niteliği düşünme, maddenin temel niteliği ise hareket etmedir.

Temsilcisi:
Descartes

Fenomenoloji

Temsilcisi:

Edmund Husserl'dir

Husserl'e göre varlık kendisini fenomenlerde gösterir.

Bu yaklaşıma göre insan varlığa değerler yükleyerek yaklaştığından onun özüne hiç yaklaşmamaktadır. Varlığın özü değerlerden arındırılmış salt varlığın kendisidir. Buna Husserl "fenomen" adını vermiştir.

Kısacası 'fenomen' insanın varlığa yüklediği tüm değerliklerin arındırılmasından sonra artakalan özüdür.

Varlığın Mahiyeti (Ne olduğu) ile İlgili Görüşleri Özetleyelim

Adı	Oluşculuk	İdealizm	Materyalizm	Düalizm	Fenomenoloji
Temel Görüşü	Varlık oluştur.	Varlık ideadır.	Varlık maddedir.	Varlık hem madde hem de düşüncedir.	Varlık fenomendir.
Temsilcileri	Heraklitos Whitehead	Platon Aristo Farabi Hegel	Demokritos Hobbes La Matie Marx	Descartes	E. Husserl
Bilgisi	Varlık sürekli değişir ve dönüşür.	Varlığın temelinde düşünce vardır.	Varlığın temelinde madde vardır.	Var temelinde hem madde hem ruh vardır.	Var olan kendisi fenomenlerde gösterir. Bilinçli yönle fenomenlerin özü kavranabilir.

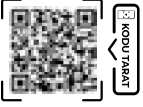
Çağdaş Varlık Görüşleri

**Yeni
Ontoloji**

Pragmatizm

Egzistansiyalizm

Yeni Ontoloji

- 1 Yeni ontoloji, varlığı bilginin öncesine koyan, varlık öncelikli bilgi anlayışını savunan bir yaklaşımdır.
- 2 Yeni ontoloji, ontolojiyi deneysel temellere dayandırmaya ve bilimsel bilgilerle bağdaştırmaya çalışmıştır.
- 3 Metafiziksiz bir felsefenin düşünülmemeyeceğini vurgulayan yeni ontoloji, varlığı anlamada bilimi de dışarıda bırakmaz.
- 4 Yeni ontoloji anlayışına göre varlık, en son şeydir. Onun arkasında başka bir şey aramamak gerekir.
- 5 Yeni ontolojiye göre varlık bütündür ve dört katmandan oluşmaktadır.

Nicolai Hartmann'a göre varlık katmanları

- A: İnorganik Katman**
- B: Organik Katman**
- C: Ruhsal Katman**
- D: Tinsel Katman**

Varoluşçuluk

Hayatın anlamının izini süren ve bireyin değerlerinin ne olduğunu anlamaya çalışan bir felsefi akımdır.

Bireyin öznelliğine, deneyimine, korkularına, bunalımlarına ve biricikliğine vurgu yapar. İnsanın kendi değerlerini kendinin oluşturabileceğini, geleceğini yine kendisinin kurabileceğini savunan bir felsefi akımdır.

Varoluşun özden önce geldiğini öne sürer

Varoluş, dünyada yer kaplamak değildir. Bitkiler de, hayvanlar da yer kaplarlar fakat onlar varoluşun ne anlama geldiğini düşünemezler. Varoluş var olduğunun bilincine varmaktır.

Sartre göre "İnsan özgürlüğe mahkum edilmiştir." Özgür bireyler olarak varoluş ve bu özgürlük bizi tüm hayatımız boyunca seçim yapmaya mahkum eder.

Temsilcileri:

Martin Heidegger

Karl Jaspers

Jean Paul Sartre

Gabriel Marcel

Soren Kierkegaard

Pragmatizm

Doğruluğu ve gerçekliği yalnızca eylemlerin sonuçları ile değerlendiren ve onlara yalnızca sağladığı "fayda" açısından bakan akıma felsefede pragmatizm adı verilir.

Pragmatistlere göre bireye ve topluma fayda sağlayan bir uygulamadoğru, bir davranış iyi, bir nesne gerçek, bir bilgi hakikattir.

W. James

J. Dewey

“İnsan için önemli olan varlığını mutlu, huzurlu kılacak yararlı düşünceleridir.”

“Varlığın “sabit ve belirlenmiş” bir doğası olmadığından, tüm spekülative tartışmalar anlamsızdır. Öyleyse söylenmesi gereken şudur: Tartışmayı bırak, işine bak!”

Varlığın Niceliği Sorunu

1-Monizm

Varlığın tek gerçeklikle, tek bir unsurla, tek bir ögeyle açıklanmasıdır.
Örneğin: Evrenin ana maddesini Thales'in su olarak açıklamasıdır.

2-Düalizm

Varlığın birbirine indirgenemeyen iki unsurla açıklanmasıdır.
Örneğin: Descartes'in varlığı madde ve düşünce olarak açıklamasıdır.

3-Plüralizm

Varlığın ikiden çok unsurla açıklanmasıdır.
Örneğin: Empedokles'in varlığı su, hava, ateş ve toprak olarak açıklamasıdır.

Evren Rastlantısal mı Yoksa Evrende Bir Amaçlılık Var mı?

Rastlantısal (Mekanik Evren Görüşü)

- Evren bir makine gibidir.
- Doğa kendi yasalarına göre işler.
- Dolayısıyla evren bilinçli ve amaçlı bir şekilde yaratılmamıştır.
- Evrende nedensellik vardır.
- **Temsilcileri:** Demokritos, La Mattrie, T. Hobbes

Amaçlılık (Teolojik Evren Görüşü)

- Evrende, doğa düzeninde akılcılık ve amacın olduğunu öne süren felsefi görüştür.
- Evren bilinçli bir tasarımın ürünüdür.
- Evrendeki düzeni sağlayan şey bir amaç ya da tanrısal tasarımla mümkündür.
- **Temsilcileri:** Platon, Aristoteles, Farabi